

Franco FRANCESCHI – Ilaria TADDEI, *Le città italiane nel Medioevo. XII-XIV secolo, Bologna, il Mulino, 2012, 334 s., ISBN 978-88-15-13825-5*

Italská města prošla během posledních století středověku značnou proměnou, již lze sledovat z pohledu demografického, politického, ekonomického či kulturního. Významný podíl měl na utváření středověké společnosti italského severu rovněž vztah této oblasti ke Svaté říši římské. Italská historiografie se v posledních několika letech velmi intenzivně věnuje italským středověkým městům a sleduje jednotlivé aspekty jejich vývoje. Vedle obecněji koncipovaných děl byly napsány i práce zaměřené na dějiny jednoho města nebo na konkrétní vládnoucí rody, které postupem času získaly mocenskou převahu a zároveň i vládu nad městem či městy.¹ Do řady publikací s městskou tematikou patří i zajímavá práce Franca Franceschi, profesora sienské univerzity, a Ilarie Taddei, profesorky univerzity v Grenoblu.

Publikace je rozdělena do tří tematických okruhů. První část Franco Franceschi zaměřil na demografické a ekonomické pojetí rozvoje převážně severoitalských měst, která navzájem srovnává. Po rozboru vzrůstu populace, který měl zásadní dopad také na proměnu vzhledu jednotlivých měst, je ponechán rozsáhlý prostor otázkám rozkvětu obchodu a řemesel, pro něž bylo typické zavádění nových technologických metod vedoucích k zdokonalení výroby např. papíru, textilu či zpracování kovů. Pozornost autor věnuje též strategiím hlavních finančních center v této oblasti. Zároveň zdůraznil, že se italská města nesoustředila pouze na obchod v rámci domácího trhu, ale od 12. století stále více expandovala do trhů ležících západním či východním směrem od Apeninského poloostrova. Svůj výklad Franco Franceschi doložil vyčerpávajícím rozбором průběhu vývozu a dovozu a neponechal stranou ani suroviny či jiné předměty, kterými trh oplýval.

Druhá část knihy se týká italské městské společnosti na území Lombardie a Toskánska. Je uspořádána do tří kapitol. V první z nich se Ilaria Taddei zamýšlí nad politickým zázemím italských měst, postupným utvářením signorií a srovnáním se situací v říšských městech na druhé straně Alp. Důležité místo v jejím výkladu zaujímá postižení identity měst prostřednictvím rozboru jejich análů či kronik. Autorka neopominula na tomto místě zmínit významné veršované dílo z první poloviny 12. století *Liber Pergaminus* z pera Mosè del Brolo, které je věnováno městu Bergamu, stejně jako traktát o velikosti, síle, moci a bohatství Milána, *De magnalibus Mediolani* Bonvesina da la Riva z roku 1288. Podobně Martin da Canal oslavoval Benátky jako nejkrásnější město na světě, Jakub de Voragine vyzdvihl význam Janova a ušlechtilost jeho obyvatel nebo Giovanni Villani ve svém díle *Nuova Cronica* sepsal oslavu Florencie od jejího vzniku, přes zdůraznění starobylého původu města, jeho obyvatel a městské symboliky. Vzhledem k tomu, že Taddei předložila rozdělení společenských vrstev v jejich různorodosti, nemohla přehlédnout ani vliv laiků na vznik historiografických děl ve 12. a 14. století a samostatně pojednala i o vývoji italsky psaného městského kronikářství. V tomto případě vystupují do popředí kroniky psané předními představiteli

¹ Příkladem může být město Mantova a rod Gonzagů, srov. Giancarlo MALACARNE, *I Gonzaga di Mantova. Una stirpe per una capitale europea I-V*, Modena 2004–2008; TÝŽ, *Gonzaga. Genealogie di una dinastia. I nomi e i volti*, Modena 2010.

městských komun, ať už se jednalo o bohaté kupce či přímé zástupce městské správy. Charakter těchto kronik pak může být vnímán i jako oficiální stanovisko města na poli politickém. Kromě zmínky o jednom z prvních takto koncipovaných děl, práci janovského notáře Caffara († 1166), a o kronikářství města Padovy, se autorka zaměřila zvláště na bohatou historiografickou produkci města Florencie a detailněji vyložila význam kroniky Dina Compagni, sepsané v prvním desetiletí 14. století, a již zmíněné dílo Giovanni Villaniho.

Poslední dvě kapitoly jsou plně ponechány výkladu situace ve městech na jihu poloostrova a následné komparaci s městy italského severu i středu. Zde se také setkáváme s velmi podnětnou myšlenkou, která by, dle mého názoru, neměla být historiky přehlížena. Autoři se totiž zamýšlejí nad tím, zda je i nadále nosné, aby současná historiografie pokračovala ve srovnávání jihoitalských měst právě s Toskánskem nebo Lombardií. Poukazují totiž na okolnost,² že místo neustálého porovnávání obou polovin poloostrova by byla jistě produktivnější komparace se situací měst v jiných evropských královstvích, tedy ve Francii, zaalpské části Svaté říše římské a na Pyrenejském poloostrově. Neméně zajímavá je i poslední kapitola věnovaná rozvoji kultury a vzdělanosti. V ní se autoři z velké části zaměřili na jihoitalskou kronikářskou produkci a na Neapol jako město, ze kterého se v průběhu staletí stalo významné politické centrum, v němž se mísilo několik kultur.

Přestože se jedná o synteticky pojaté dílo, publikace nepostrádá ani konkrétní příklady a analýzy z prostředí jednotlivých měst, a to především v první části knihy. Rozdílnost středověké Itálie projevující se na jedné straně vznikem městských komun v Lombardii a Toskánsku a na straně druhé existencí italského královského jihu, jsou v publikaci popisovány s důkladnou pečlivostí a se shrnutím terminologie a zásadních momentů detailně rozebraných v monografických studiích ať už italské, britské či francouzské historiografie posledních čtyřiceti let. Kniha *Le città italiane nel Medioevo* názorně dokládá, že středověká Itálie a její dějiny jsou významnou měrou ovlivněny osudy jednotlivých měst či jejich komun a při studiu italského prostředí 12. až 14. století není možné vycházet z celkového obrazu říšské části Itálie nebo dokonce celku, zahrnujícího Apeninský poloostrov jako takový. Čtenář méně zasvěcený do problematiky italských měst jistě ocení i souhrn bibliografie uvedené v samotném závěru, kde jsou představena zásadní historiografická díla posledních let a jsou přiřazena přímo k jednotlivým kapitolám a podkapitolám.

Radka Obůrková

2 Postulováno již roku 1985. Autoři odkazují na Giovanni TABACCO, *Il potere politico nel Mezzogiorno d'Italia dalla conquista normanna alla dominazione aragonese*, in: Pietro De Leo (ed.), *Il Mezzogiorno medievale nella storiografia del secondo dopoguerra: risultati e prospettive*, Atti del convegno, Soveria Mannelli 1985, s. 65–111.